

บทคัดย่อ

โครงการ กระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้กลุ่มชาติพันธุ์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินงาน โดย คณะทำงานภายใต้มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ ด้วยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ระยะเวลาระหว่าง กันยายน 2556 – กุมภาพันธ์ 2558 ดำเนินงานวิจัยเพื่อตอบโจทย์วิจัยที่ว่า กระบวนการวิจัยที่เสริมสร้างการเรียนรู้ของทิววิจัยชาติพันธุ์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ควรเป็นอย่างไร โดยการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อเสริมศักยภาพทิววิจัยกลุ่มชาติพันธุ์อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีทักษะกระบวนการ และใช้เครื่องมือวิจัยทางสังคม สืบค้นข้อมูลตามโจทย์โครงการวิจัยได้ กับเพื่อสนับสนุนให้ชุมชน (ชาติพันธุ์) สามารถประสานสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่จนเกิดเป็นกลไกการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิจัยชาติพันธุ์ 45 คน จำแนกเป็นชาติพันธุ์ปกากะญอ 36 คน ลีซู 1 คน ม้ง 6 คน คนเมือง 1 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นทิววิจัยของชุดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นอำเภอกัลยาณิวัฒนา 4 โครงการ คือ โครงการ การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนมือเจคี จำนวน 9 คน, โครงการการฟื้นฟูภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านและสมุนไพรชาวปกากะญอมือเจคี จำนวน 14 คน, โครงการ การสืบค้นและฟื้นฟูหลักคำสอนในบทาที่มีอยู่ในวัฒนธรรมของชาวปกากะญอด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จำนวน 16 คน, โครงการระบบเกษตรที่เหมาะสมของชนเผ่าม้งบ้านดงสามหมื่น ตำบลแม่แดด จำนวน 6 คน

การเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติการด้วยกระบวนการ 3 กระบวนการ คือ การเสริมศักยภาพ การติดตามหนุนเสริม และสรุปบทเรียน โดยการออกแบบกระบวนการที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากการดำเนินงานของโครงการ ทำให้ทิววิจัยเพื่อท้องถิ่นชาติพันธุ์อย่างน้อย 17 คน มีความเข้าใจ แนวคิด และกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และมีทักษะความสามารถในการดำเนินงานวิจัยตามโจทย์วิจัย และเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักโครงการวิจัยของตนเอง ซึ่งแต่ละโครงการสามารถดำเนินโครงการวิจัยได้ตามแผนงานและบริหารงบประมาณตามเงื่อนไขได้

ผลความสำเร็จที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับชุมชน ตำบล และอำเภอ ที่ก่อให้เกิดความตระหนักในประวัติศาสตร์ของชุมชน เห็นความสำคัญของการฟื้นฟูภูมิปัญญาอาหารและสมุนไพรปกากะญอ การนำบทากลับมาใช้ในชีวิตประจำวันและบุญประเพณี กับการเห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบการเกษตรที่เหมาะสม การเห็นคุณค่าของผลการวิจัยที่นำไปกำหนดเป็นแผนงานและนโยบายของหน่วยงานต่อไปในอนาคต

บทเรียนความสำเร็จในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มาจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง และสามารถตอบสนองต่อกระบวนการขับเคลื่อนของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ กับการให้ความสำคัญกับความเป็นชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายกับสร้างเป้าหมายการเรียนรู้ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงกับตนเอง ชุมชน และหน่วยงานในอำเภอกัลยาณิวัฒนา การนำวัฒนธรรมชาติพันธุ์ความเป็นตระกูลมาใช้เพื่อให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เข้าถึงกลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งอายุ เพศ สถานภาพ ฯลฯ

การเสริมสร้างการเรียนรู้ให้มี **พลัง** ที่สำคัญคือต้องสามารถทำให้โจทย์วิจัยและกระบวนการวิจัยเข้าไปอยู่ในหัวใจของทีมวิจัย การทำงานแบบประกบหรือเป็นเพื่อนร่วมทางระหว่างนักวิจัยกับทีมพี่เลี้ยงที่ช่วยแก้ไขปัญหาระหว่างทางและเสริมสร้างกำลังใจ กับการทำงานเป็นทีมของทีมพี่เลี้ยงทั้งภาควิชาการและกระบวนการที่สอดคล้องประสานไปด้วยกันและร่วมกันทำหน้าที่**จัดการความรู้**ตลอดทั้งกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมความเป็นชาติพันธุ์และการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์จะทำให้มีความเข้าใจ และสามารถนำเอาคุณค่าความเป็นชาติพันธุ์มาใช้ได้อย่างเหมาะสมและเฉพาะเจาะจง ขึ้น **ควรมีการใช้พลังข้อมูลของทั้ง 4 โครงการเพื่อการพัฒนา** ด้วยโครงการวิจัยทั้ง 4 โครงการ ดำเนินการในพื้นที่กัลยาณิวัฒนา ประมวลเชื่อมโยงข้อมูลภาพรวมของผลการศึกษา เพื่อนำมาสู่การพูดคุยแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ผล เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาอำเภอกัลยาณิวัฒนาต่อไปในอนาคต เชื่อว่าจะสนับสนุนให้กระบวนการเรียนรู้ของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ที่จะสนับสนุนให้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนำมาใช้ประโยชน์สู่เป้าหมายการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เป็นอย่างดี